

Malatya mebusu İsmet İnönü ve 153 arkadaşının , Teşkilâtı esasiye kanununun 2,44,47,48,49,50,61,74 ve 75 nci maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Teşkilâtı esasiye encümeni mazbatasası (2/44)

T. B. M .M. Yüksek Reisliğine

Teşkilâtı esasiye kanununun 2, 44, 47, 48, 49, 50, 61, 74 ve 75 nci maddelerini değiştiren kanun teklifimiz aşağıdaki yazılı mucib sebeblere ve düşüncelere dayanmaktadır :

Eldeki kanunun esas hükümleri gösteren faslının birinci maddesinde Türkiye Devletinin bir Cümhuriyet olduğu yazılı olup bununla yalnız Devletin şekli beyan edilmiş oluyor. Halbuki, Devletin şekliyle beraber siyaset ve idare tarzında takib edeceği ana vasıfların da esas hüküm olarak gösterilmiş olması lüzumludur.

Bu düşünce ile 2 nci maddede milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, lâik ve inkilâpçılık vasıfları da gösterilmiştir. Kanunun ikinci maddesile siyasî müsteşarların da Meclis azası arasından seçilmesi usulü 44 ncü maddeye yazılmıştır. Kanun teklifimizin 3 ncü ve 4 ncü maddelerile yeniden ihdas edilen siyasî müsteşarların vazife ve mesuliyetlerini ve adedlerini İcra Vekillerinin olduğu gibi mahsus kanunla tayin olunacağı teşkilâtı esasiye kanununun 47 ve 48 nci maddelerine ilâve edilmiş ve 5 nci madde ile de mezun ve mazur olan bir vekile siyasî müsteşarların da niyabet edebileceği hakkında 49 ncü maddeye bir hüküm konmuştur.

Divanı Âliye sevk edilen siyasî müsteşarların da vazifelerinin düşeceği 50 nci maddeye ilâve edilmiştir. Siyasî müsteşarların da Divanı Âlide muhakemelerinin icra olunacağı 61 nci maddede gösterilmiştir.

Teklifimizin 8 nci maddesi ile değiştirilmesi istenilen 74 ncü madde şahısların menkul ve gayrimenkul mallarının masuniyetini gösteren esaslı bir kaidenin ne gibi hallerde sahiblerinin rızası aranmayarak alınabileceğini tesbit etmektedir.

Maddenin mevcut kanundaki şekli ihtiyaca

yeter olmayıp teklifimizin 2 nci maddesindeki esaslara göre genişlemesi zarurî bulunmaktadır.

Teklif edilen maddenin 1 nci fıkrası eski hüküm gibidir. 2 nci fıkra da çiftiye toprak sahibi yapmak ve eşhasın tasarrufu altında olup Devlet tarafından idare olunmak için alınacak arazi ve ormanlar hakkında hususî istimlâk kanunları yapılabileceği yazılmıştır.

Yurddaşların mülkiyet haklarını masun bulundurmamak ve bütün kanunların bu hakkı korumasını sağlaştırmak, Türkiye Devletinin önemle takib ettiği bir esas olmakla beraber özel bir menfaatin korunması düşüncesiyle halkımızın çokluğunu teşkil eden ve genlikleri ulusun ilerlemesi bakımından en lüzumlu olan çiftçilerimizin geçmiş devirlerde olduğu gibi hizmetkâr durumunda kalması inkilâpçı Türkiyenin ana siyasasına uyamayacağından bu büyük menfaatin elde edilmesi emrinde hususî hakları da göze alarak (Menafii umumiye için) belediyelerin ve Hükümetin tatbik ettikleri istimlâk kanunlarında ve o kanunlardaki şartlardan başka hükümlerle hususî istimlâk kanunları yapılmasının ana kanunumuzda yer tutması lüzumlu olduğu düşünülmüştür. Ulusumuzun tabii servet kaynağı olan ormanların da tahribden korunması ve iyi yetiştirilip idaresi için eşhas uhdesinde olan ve kanununa göre istimlâk edilebilecek olan ormanlar hakkında da aynı surette hususî hükümleri havi kanun yapılması esas maddeye konmuştur.

Teklifin 9 ncü maddesi ile 75 nci maddenin 1 nci fıkrasındaki bir tabir kaldırılmıştır.

Maddenin son fıkrası, mevcut hükmün olduğu gibi ifadesinden ibarettir.

Bu kanun teklifinin Teşkilâtı esasiye kanununun 102 nci maddesine göre müzakere ve ka-

bulünü Yüksek Meclisin tasvibine arz ederiz.

Malatya	İzmir	Erzurum	Diyarbakır	Maraş	Bursa
İsmet İnönü	Şükrü Saracoğlu	Nafi Kansu	Zülfü Tığrel	Kemal Kusun	Dr. S. Konuk
Muğla	Afyon K.	Burdur	İstanbul	Tokad	Bolu
Ş. Kaya	A. Çetinkaya	M. Şeref Özkan	F. Öymen	Galip Pekel	İsmail Uzman
Antalya	Kütahya	Konya	Malatya	Kars	Trabzon
R. Kaplan	R. Peker	T. Fikret Silay	M. Öker	Baha Öngören	Sırrı Day
Kayseri	Balıkesir	Tekirdağ	İçel	Sinob	Afyon
H. Ferid Perker	O. Niyazi Burcu	Ş. Kesebir	E. İnankur	C. K. İncedayı	Cemal Akçın
Erzurum	Sivas	Balıkesir	Manisa	Sivas	Van
Aziz Akyürek	Şemsettin Günaltay	H. Karan	Refik İnce	Ziya	İbrahim
Manisa	Kocaeli	Ankara	Samsun	Kırşehir	Niğde
K. Orer	Salâh Yargı	Mümtaz Ökmen	Dr. A. Sirel	M. Seyfeli	C. Oral
Denizli	Bursa	Giresun	Konya	Çanakkale	Seyhan
N. A. Küçük	Refet Canitez	M. Akkaya	K. Gürel	Z. G. Eteli	A. Münif Yegena
Erzincan	Diyarbakır	Samsun	Tokad	Aydın	Çankırı
A. Fırat	Huriye Öviz	Etem Tuncel	Gl. S. Üke	Mazhar	Ziya Esen
Sivas	Malatya	Trabzon	Malatya	Tokad	Denizli
R. Başara	Mihri Pektaş	D. Eyüboğlu	Vasıf Çınay	Hurrem Ergun	Dr. K. Samanlı
Tekirdağ	Edirne	Edirne	Burdur	Katamonu	Urfa
C. Uybadın	F. Kaltakkıran	Şeref Aykut	H. Onaran	Dr. Ş. Şenozan	Fuad Gökbudak
Tekirdağ	Çoruh	Erzincan	Balıkesir	Mardin	İmza
Faik Öztrak	F. Bulca	Samih İtter	Ö. Evren	Abdürrezzak Şatana	okunamadı.
Kastamonu	Kars	Elâziz	Erzurum	Urfa	Trabzon
Sami Erkman	Ö. Küntay	Fuad Ziya	Zeki Soydemir	Ahmed Yazgan	S. Sırrı Gedik
Antalya	Giresun	Kayseri	Zonguldak	İstanbul	Elâziz
Numan	H. Tark Us	F. Güpgüp	Rifat Vardar	Dr. H. Ş. Erel	F. Z. Çiyiltepe
Tokad	Mardin	Bayazıt	Çankırı	Mardin	Yozgad
S. Genca	İ. Ferid Alpaya	Halid Bayrak	M. A. Renda	Hilmi Çoruk	E. Draman
Trabzon	Gümüşane	Gümüşane	Kastamonu	Malatya	Giresun
R. Karadeniz	D. Sakarya	Edib Tör	Ş. İlden	O. Koptagel	Sadri Maksudi
İsparta	Çorum	İsparta	Bolu	Mardin	Elâziz
Kemal Ünal	İ. Kemal Alparsar	Mükerrem Ünal	H. Cemil Çambel	R. Erten	Ahmed Ohkay
Denizli	Bursa	Urfa	Yozgad	Bursa	Çankırı
H. Rüştü Öktem	Atıf Akgüç	M. Dinçsoy	S. İçöz	Fatin Güvendiren	M. Önsay
İzmir	Çorum	Erzurum	Gazi Anteb	İzmir	İstanbul
Hamdi Aksoy	Münir Çağıl	Ş. Koçak	Ö. A. Aksoy	Rahmi Göken	Z. Karamursal
Ordu	Balıkesir	Erzincan	Zonguldak	Konya	Kütahya
H. Yalman	İ. H. Uzuncarşılı	A. Fırat	R. Dinç	C. Tekin	M. Somer
Kayseri	Denizli	Konya	Ankara	Antalya	Mardin
Reşid Özsoy	Emin Aslan Tokad	H. Dikmen	H. Çırpan	Dr. C. Tunca	Edib Ergin
Kastamonu	Diyarbakır	Çoruh	Muş	Muş	Ankara
Tahsin Çoşkan	K. Sevüktekin	A. Akyüz	Ş. Ataman	Şevki Çiloğlu	Ahmed Ulus
Sivas	Manisa	Antalya	Niğde	Zonguldak	Yozgad
Remzi Çiner	Tahir Hitit	T. Sökmen	Dr. R. F. Talay	Z. H. Karabacak	Ö. Erci

Sivas	İzmir	Kayseri	Manisa	İstanbul	Sivas
Akif Öztekin	M. Esad Bozkurd	N. Kerven	Osman	Dr. R. Saydam	V. Raşid Seviğ
Niğde	Erzurum	Giresun	Manisa	İzmir	Giresun
Halid Mengi	Nakiye Elgin	Talât Onay	Dr. S. Uzel	H. Çakır	İ. Sabuncu
Tokad	Çorum	Kırşehir	Afyon K.	Kocaeli	Erzincan
N. Poroy	İ. Eker	H. Börekçi	Haydar Çerçel	Ali Dikmen	Hikmet Işık
Bursa	Malatya	İzmir	Giresun		
M. Fehmi Gerçeker	E. Barkan	H. Âli Yücel	Ihsan Sökmen		

Teşkilâtı esasıye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Teşkilâtı esasıye encümeni

Karar No. 2

Esas No. 2/44

3 - II - 1937

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Teşkilâtı esasıye kanununun 2, 44, 47, 48, 49, 50, 61, 74 ve 75 nei maddelerinin değiştirilmesi hakkında Malatya mebusu İsmet İnönü ve arkadaşları tarafımdan yapılan teklifi kanunî encümenimize havale edilmiş ve teklifi vaki mezkûr kanunun 102 nei maddesinin ikinci fıkrası mucebince nisabı ekseriyeti haiz bulunduğu anlaşılmış olmakla okundu ve görüşüldü.

Halen meri teşkilâtı esasıye kanununun esas hükümlerini gösteren birinci faslın birinci maddesinde Türkiye Devletinin bir Cümhuriyet olduğu yazılı bulunması ile Türk Devletinin yalnız şekli gösterilmiş olup esas teşkilât kanununda, yeni Türk Devletin şekli ile beraber doğuş tarzının ve kuruluşunda hâkim olan ve fiyât sahasında şimdiye kadar inkişaf eden umdelerin yer tutması icab etmekte olup bunun için millî vahdeti sarsacak beynelmileli ceryanların memleket dahilinde yer bulmaması ve yurtdağlar arasında sınırların kaldırılması ve yurd dahilinde her bakımdan alınacak tedbir ve atılacak hamlelerde eski zihniyet ve ananelere ve bu ananelerin icablarına bağlanılmıyarak yalnız zamanın ihtiyaç ve zaruretleri ve yurdun yükselmesi düşünülerek hareket olunması ve memleketin büyük menfaatlerinin istilzam ettiği teşebbüslerin Devlet' eline alınabilmesi gibi biri diğerini itmam eden ve hayati bakımdan yekdiğerinden ayırlamayacak olan ana va-

sıfların esas hüküm olarak teşkilâtı esasıye kanununa derci pek lüzumlu görülmüştür.

Devlet işlerinin gerekli genişlemesi karşısında her vekâlet muamelâtının sürat ve suhuletle yürüyebilmesi için idare mekanizması ne derece tevsi edilse hazırlık devresini geçiren her işte son sözü söylemek, umumî ve nihaî kararları vermek Büyük Millet Meclisine karşı siyasi mesuliyeti deruhde etmiş olan vekile aid bulunması itibarile İera Vekilleri Heyetini teşkil eden her vekilin gerek vekâletinde ve gerek Heyeti Vekilede ve bilhassa Büyük Millet Meclisindeki muhtelif ve mütenevvi vezaifi karşılamak ve kendilerine bu veçhile tahmil edilen yükü bir dereceye kadar hafifletmek için vekil ile müşterek siyaset takib etmek, ve yalnız tevdi edilen vazifeden mesul olmak ve muhakemeleri Divanı âliye aid bulunmak ve haklarındaki cezaî takibat sukutlarını mucib olmak üzere Başvekilin inhası ve Reiscümhurun tasdikile kendilerine Büyük Millet Meclisi azasından yardımcı verilmek suretile siyasi müsteşarlık teşkilâtı vücade getirilmesi ve vekillerin vazife ve mazeret ve mezuniyet sebepleriyle muvakkat bir müddet için vekâlet başından ayrılması halinde ona vekâletin meşguliyeti derkâr olan İera Vekilleri Heyeti azasından birine hasrı, her iki vekâlet işinde aksaklık tevliid etmesinden ihtirazen mezun veyahud mazur vekile, vekilin haiz oldu-

ğu nüfuz ve mesuliyetle siyasî müstesarlardan birinin de niyabet edebilmesi ve buna dair olan kararnamenin Büyük Millet Meclisine arzı hususları pek yerinde bulunmuştur.

Yurddaşların mülkiyet haklarını tamamen masun bulundurmak ve bütün kanunların bu hakkın korunmasını sağlamlaştırmak Türkiye Devletinin önemle takib ettiği bir esas olmakla beraber özel bir menfaatin korunması düşüncesile halkımızın çokluğunu teşkil eden ve genlikleri ulusun ilerlemesi bakımından en lüzumlu olan çiftçimizin geçmiş devirlerde olduğu gibi hizmetkâr durumunda kalması inkılâpçı Türkiyenin ana siyasasına uyamayacağından bu büyük menfaatin elde edilmesi ve kezalik ulusumuzun tabii servet kaynağı olan ormanlarımızın tahripten kurtarılması ve iyi bakılması ve yetiştirilmesi için eşhas uhdesinden Devlet idaresine intikali emrinde hususî hakların da daima göz önüne alınarak menafii umumiye için belediyelerin ve Hükûmetin tatbik ettikleri istmlâk kanunlarından ve o kanunlardaki şartlardan başka hükümleri muhtevi olmak üzere çıkarılacak hususî istimlâk kanunlarıyla çiftçiyi toprak sahibi etmenin ve ormanlarımızın Devletçilik prensiplerile idaresinin ana kanunumuzda yer tutması memleket

için pek faydalı olacağı izahtan müstağni bulunmuştur.

Şahsî içtihadlara hürmet eden, asayiş ve adabı umumiye ve mevzu kavanine mugayir olmamak kayid ve şartile her kesin kanaatleri da-iresinde hareketlerine tam bir serbesti bahşeyleyen Türkiye Cümhuriyeti Teşkilâtı esasiye kanununun 75 nei maddesinde mevcut ve mezkûr kanunun birinci maddesinde mezkûr umdeler muvacehesinde yersiz kalan bir tâbirin kaldırılması hakkındaki teklif de encümenimizce muvafık görülmüş olmakla Teşkilâtı esasiye kanununun yukarıda numaraları yazılı dokuz maddesine aid tanzim olunan kanun lâiyhası müstace-liyetle müzakere edilmek üzere Umumî Heyetin yüksek tasvibine sunulur.

Teşkilâtı E. E. Reisi	M. M.	Kâtib
Sivas	Manisa	Tokad
<i>S. Günaltay</i>	<i>Kenan Ozer</i>	<i>R. Erişken</i>
Kütahya	Seyhan	Aydm
<i>R. Peker</i>	<i>A. M. Yeğena</i>	<i>Tahsin San</i>
Denizli	Seyhan	Kastamonu
<i>N. A. Küçükka</i>	<i>Hilmi Uran</i>	<i>Dr. Tevfik Aslan</i>
Eskişehir		
<i>Ziya Özer</i>		

MALATYA MEBUSU İSMET İNÖNÜ VE
153 ARKADAŞININ TEKLİFİ

Teşkilâtı esasiye kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifi

MADDE 1 — Teşkilâtı esasiye kanununun 2 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Türkiye Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Lâik ve inkılâpçı olub resmî dili Türkçedir; makarri Ankara şehridir.

MADDE 2 — Teşkilâtı esasiye kanununun 44 ncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Başvekil, Reiscümhur canibinden ve Meclis azası meyanından tayin olunur. Sair vekiller Başvekil tarafından Meclis azası arasından intihab olunarak heyeti umumiyesi Reiscümhurun tasdikile Meclise arz olunur.

Meclis müçtemi değilse arz keyfiyeti Meclisin içtimama talik olunur.

Hükümet hattı hareket ve siyasi noktai nazarmı azamî bir hafta zarfında Meclise bildirir ve itimad talep eder.

Siyasî müsteşarları Başvekil, Meclis azası arasından seçer ve Cümhur Reisi tarafından memuriyetleri tasdik olunur.

MADDE 3 — Teşkilâtı esasiye kanununun 47 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Vekillerin ve siyasi müsteşarlarm vazife ve mesuliyetleri mahsus kanunla tayin olunur.

MADDE 4 — Teşkilâtı esasiye kanununun 48 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Vekâletlerin ve siyasi müsteşarlarm adedleri kanunla tayin olunur.

MADDE 5 — Teşkilâtı esasiye kanununun 49 ncu maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Mezun ve her hangi bir sebeble mazur olan bir vekile İcra Vekilleri Heyeti azasından bir diğeri veya siyasi müsteşarlardan biri muvakkaten niyabet eder. Ancak bir vekil veya bir siyasi müsteşar bir vekâletten fazlasına niyabet edemez.

TEŞKİLÂTI ESASİYE ENCÜMENİNİN
DEĞİŞTİRİŞİ

Teşkilâtı esasiye kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifi

MADDE 1 — Teşkilâtı esasiye kanununun ikinci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Türkiye Devleti, cümhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılâbçıdır. Resmî dili Türkçedir. Makarri Ankara şehridir.

MADDE 2 — Teşkilâtı esasiye kanununun 44 ncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Başvekil, Reiscümhur canibinden ve Meclis azası meyanından tayin olunur. Sair vekiller Başvekil tarafından Meclis azası arasından intihab olunarak heyeti umumiyesi Reiscümhurun tasdikile Meclise arz olunur.

Meclis, müçtemi değilse arz keyfiyeti Meclisin içtimama talik olunur.

Hükümet hattı hareket ve siyasi noktai nazarmı azamî bir hafta zarfında Meclise bildirir ve itimad talep eder.

Siyasî müsteşarları Başvekil, Meclis azası arasından seçerek Reiscümhurun tasdikma arz eder.

MADDE 3 — Aynen kabul

MADDE 4 — Aynen kabul

MADDE 5 — Teşkilâtı esasiye kanununun 49 ncu maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Mezun ve her hangi bir sebeble mazur olan bir vekile İcra Vekilleri Heyeti azasından bir diğeri veya siyasi müsteşarlardan biri muvakkaten niyabet eder. Ancak bir vekil veya bir siyasi müsteşar bir vakâletten fazlasına niyabet edemez.

MADDE 6 — Teşkilâtı esasîye kanununun 50 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Türkiye Büyük Millet Meclisince İcra Vekillerinden veya siyasi müsteşarlardan birinin Divanı Âliye sevkine dair verilen karar vekâletten veya müsteşarlıktan sukutu dahi mutazammıdır.

MADDE 7 — Teşkilâtı esasîye kanununun 61 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Vazifelerinden münbais hususatta İcra Vekillerine siyasi müsteşarları ve Şurayı devlet ve Temyiz mahkemesi ruesası ve azasını ve Cümhuriyet başmuddelumunısını muhakeme etmek üzere bir Divanı Âli teşkil edilir.

MADDE 8 — Teşkilâtı esasîye kanununun 74 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Umumî menfaatler için lüzumu, usulüne göre anlaşılmadıkça ve mahsus kanunları mucibince değer panası peşin verilmedikçe hiç bir kimsenin malı istimval ve mulkî istimlak olunamaz.

Çiftçiyi toprak sahibi yapmak ve ormanları Devlet tarafından idare etmek için istimlak olunacak arazi ve ormanların istimlak bedelleri ve bu bedellerin tediyesi sureti, mahsus kanunlarla tayin olunur.

Fevkalâde hallerde kanuna göre tahmil olunacak para ve mal ve çalışmaya dair mükellefiyetler müstesna olmak üzere hiç bir kimse hiç bir fedakârlık yapmağa zorlanamaz.

MADDE 9 — Teşkilâtı esasîye kanununun 75 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Hiç bir kimse mensub olduğu felsefi içtihad, din ve mezhebden dolayı muabeze edilemez. Asayiş ve umumî muâşeret âdabına ve kanunlar hükümlerine aykırı bulunmamak üzere her türlü dinî âyinler yapılması serbesttir.

MADDE 10 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Siyasî müsteşarın vekile niyabeti halinde kararnameyi Meclise arz olunur.

MADDE 6 — Teşkilâtı esasîye kanununun 50 nci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

İcra Vekillerinden veya siyasi müsteşarlardan birinin Divanı Âliye sevkine dair Türkiye Büyük Millet Meclisince verilen karar vekâlet ve müsteşarlıktan sukutu dahi mutazammıdır.

MADDE 7 — Aynen kabul

MADDE 8 — Aynen kabul.

MADDE 9 — Aynen kabul.

MADDE 10 — Aynen kabul.